

14.6.2011

6

TERVEYSKESKUKSEN TOIMENPITEET VASTUULLISEN
ALKOHOLINKÄYTÖN TOIMENPIDEOHJELMAN TOTEUTTAMISEKSI

Terke 2009-2260

TJA

Terveyslautakunta päättäneen kehottaa terveyskeskusta ryhtymään seuraaviin toimenpiteisiin vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelman toimenpiteiden toteuttamiseksi:

- Terveyskeskuksen tilaisuudet ja tapahtumat ovat pääsääntöisesti alkoholittomia. Terveyslautakunta pitää tärkeänä, että Palmia ja hallintokunnat lisäävät alkoholittomien juomien valikoimaa ja tarjoilua tilaisuuksissaan.
- Terveyskeskus käynnistää yhdessä opetusviraston ja Klaari Helsingin kanssa alkoholista ja sen terveyshaitoista kertovan opetuksen, neuvonnan ja valistuksen kehittämistyön peruskouluissa, toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa ja lukioissa sekä peruskoulujen 7. luokkien oppilaiden vanhemmille tarkoitetun tiedotteen ”Nuoret ja alkoholi”, laatimisen. Lisäksi lautakunta edellyttää, että terveyskeskus laatii ammatillisten oppilaitosten opiskelijoille kohdennetun terveyden edistämisen ohjelman alkoholin kokeilun ja käytön vähentämiseksi.
- Lautakunta kehottaa terveysasemien johtajaa ja kaupunginsairaalan johtajalääkärinä sopimaan HUS:n päivystyksen kanssa toimenpiteistä, joiden mukaisesti kaikista alle 18-vuotiaista selvästi päihtyneistä tehdään lastensuojeluilmoitus ja ilmoitus vanhemmille sekä pyydetään psykiatrin konsultaatio alle 13-vuotiaista päihtyneistä ja nuorisopsykiatrisen yksikön arvio 13–15-vuotiaiden päihtyneiden nuorisopsykiatrisen hoidon tarpeesta. Toimenpiteet tulee ulottaa myös terveyskeskuksen omiin päivystyksiin.
- Kaikissa terveyskeskuksen yksiköissä otetaan käyttöön alkoholinkäyttöä arvioiva Audit-testi ja toteutetaan lyhytneuvontaa eli mini-interventiota, jolla tuetaan henkilöä alkoholin käytön vähentämisessä.
- Terveyskeskus käynnistää yhdessä sosiaaliviraston kanssa alkoholipotilaiden hoitokokonaisuuden laatimisen vuoden 2011 loppuun mennessä.

14.6.2011

- Päihdeasiakkaiden hoidon osaamisen lisäämiseksi terveyskeskuksen henkilökunnan koulutuksessa päihdetyön osaaminen otetaan painoalueeksi.
- Terveyskeskuksen kotihoidon henkilöstö ottaa puheeksi alkoholin käytön ja tiedottaa alkoholinkäytön riskeistä kotihoidon asiakkaille hoito- ja palvelusuunnitelmaa tehtäessä ja muissa sopivissa yhteyksissä.
- Terveyslautakunta kehottaa terveyskeskuksen viestintää olemaan yhteydessä hallintokeskuksen viestintään kaupunkilaisille tarkoitetun palautekanavan avaamiseksi Helsingin kaupungin verkkosivuille (www.hel.fi). Palautekanavan kautta kaupunkilaiset voivat antaa palautetta alkoholilainsäädännön vastaisesta toiminnasta. Lisäksi lautakunta kehottaa terveyskeskuksen viestintää toimimaan yhteistyössä hallintokeskuksen viestinnän kanssa, jotta kaupungin viestinnän ohjeet saatetaan vastaamaan Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelman toimenpiteitä.
- Terveyslautakunta kehottaa terveyskeskusta yhdessä sosiaaliviraston kanssa perustamaan vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelman seurantaryhmän, johon kutsutaan jäseniä Helsingin kaupungin hallintokunnista, aluehallintovirastosta, Helsingin poliisista sekä kansanterveysjärjestöistä.
- Kaupunginhallitus on edellyttänyt, että kaupungin hallintokunnat raportoivat, mihin toimenpiteisiin ne ovat ryhtyneet vastuullaan olevien toimenpiteiden toteuttamiseksi. Terveyslautakunta kehottaa terveyskeskusta huolehtimaan, että rakennusvirasto, kiinteistövirasto, rakennusvalvontavirasto ja HKL raportoivat terveyskeskukselle, mihin toimenpiteisiin ne ovat ryhtyneet vastuullaan olevien toimenpiteiden toteuttamiseksi alkoholijuomien mainonnan rajoittamiseksi. Terveyslautakunta painottaa, että erityisesti lasten ja nuorten suojelemiseksi alkoholimainonnan viesteiltä, on perusteltua, että kaupunki kieltää omistamallaan mainospaikoilla alkoholijuomien mainonnan.
- Vielä terveyslautakunta edellyttää, että terveyskeskus antaa vuoden 2012 keväällä terveyslautakunnalle sekä 1.5.2013 mennessä kaupunginhallitukselle selvityksen, miten vastuullisen

Postiosoite

PL 6000
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
terveyskeskus@hel.fi

Käyntiosoite

Siltasaarencatu 13
Helsinki 53
<http://www.hel.fi/terveyskeskus>

Puhelin

+358 9 310 5015

Faksi

+358 9 310 42504

14.6.2011

alkoholinkäytön toimenpideohjelman toimenpiteiden toteutus on edennyt hallintokunnissa.

Terveysvaikutusten arviointi

Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelman toteuttaminen vaikuttaa alkoholihaittojen vähenemiseen Helsingissä ja lisää kaupunkilaisten terveyttä ja hyvinvointia. Väestöryhmien välisten terveyserojen kaventumiseen sillä on merkittävä positiivinen vaikutus.

Pöytäkirjanote liitteenään Vastuullisen alkoholinkäytön ohjelma ja esityslistateksti sosiaali- ja terveystointa johtavalle apulaiskaupunginjohtajalle, terveyskeskuksen osastopäälliköille, sosiaalivirastolle, opetusvirastolle, nuorisosasiainkeskukselle, kiinteistövirastolle, rakennusvirastolle, HKL:lle, rakennusvalvontavirastolle, hallintokeskukselle ja Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirille.

Lisätiedot:

Simoila Riitta, kehittämisjohtaja, puhelin 310 42213

LIITTEET

- Liite 1 [Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelma](#)
Liite 2 [Kaupunginhallituksen päätös liitteineen](#)

Esittelijä

Alkoholisyys ovat työikäisten helsinkiläisten miesten ja naisten yleisin kuolinsyy. Alkoholiperäiset taudit ja tapaturmaiset alkoholimyrkytykset ovat Helsingissä suhteellisesti yleisempiä kuin maassa keskimäärin. Lisäksi alkoholi on osasyynä useissa tapaturmaisissa ja väkivaltakuolemista. Noin 6000:sta Helsingissä vuosittain tehdystä pahoinpitelyrikoksesta 70 % on tehty alkoholin vaikutuksen alaisena.

Alkoholijuomien myynti oli vuonna 2010 Helsingissä 9,3 litraa asukasta kohti, kun se Espoossa oli 6,2 ja Vantaalla 8,3 litraa. Suomessa juodusta alkoholista yli puolet juodaan humalatilanteissa. Alkoholien kulutuksen kasvun myötä myös raju kertajuominen on lisääntynyt jatkuvasti kaikissa ikäryhmissä sekä miehillä että naisilla. Toisin kuin usein ajatellaan, suurimman osan yhteiskunnan alkoholihaitoista ja alkoholien hallintaongelmista kärsivät niin sanotut kohtuukuluttajat. Tähän joukkoon kuuluu suurin osa suomalaisista aikuisista ja myös he juovat ainakin ajoittain itsensä humalaan. Riskejä aiheuttavaa alkoholinkäyttöä on vaikeaa osoittaa tai tunnistaa. Lähes puolet niistä, joiden alkoholinkäyttö on erittäin riskialtista, arvioi itsensä

14.6.2011

kohtuukäyttäjiksi. Tutkimusten mukaan työpaikoilla työntekijät ovat keskimäärin juoneet riippuvuuden kriteerit täyttävällä tavalla seitsemän vuotta ennen ensimmäistä hoitoonohjaustapahtumaa.

Riippumattomien tutkimusten mukaan alkoholimainonnalle altistuminen alentaa alkoholin kokeiluikää ja lisää jo juovien nuorten juomista. Kun mietojen alkoholijuomien mainonta sallittiin 1994, ulkomainonnan volyymi oli paljon nykyistä vähäisempää. Vuonna 1994 ei myöskään ollut nykyistä tutkimustietoa mainonnan vaikutuksista nuoriin. Lain mukaan lapsiin kohdistuva alkoholimainonta on kielletty, mutta Helsingissä alaikäiset altistuvat päivittäin alkoholijuomien mainonnalle joukkoliikennettä käyttäessään. Suomalaisten lasten ja nuorten alkoholimyrkytysten aiheuttamat osastohoidot ovat kaksinkertaistuneet vuosina 1995-2005.

Sosiaaliviraston päihdehuollon kokonaiskustannukset Helsingissä ilman Klaari-toimintaa, päättyviä hankkeita ja opioidikorvaushoitoa olivat vuonna 2009 runsaat 29 miljoonaa euroa. Pelkästään päihdehuollon erityispalvelujen kokonaiskustannukset olivat vuonna 2009 Helsingissä 68 euroa asukasta kohden, mikä on enemmän kuin yhdessäkin muussa Suomen kuudesta suurimmasta kaupungista. Terveyskeskuksen selviämishoitoaseman kustannukset ovat noin 1,1 miljoonaa euroa vuodessa.

On tavallista, että alkoholin ongelmakäyttö on huonontanut terveyskeskukseen tai HUS:iin potilaaksi hakeutuneen tilaa. Suomessa noin 20 – 51 % traumapotilaista on alkoholin vaikutuksen alaisena tapaturma-asemalle saapuessaan. Vammojen, myrkytysten ja muiden ulkoisten syiden kuten ruhjeiden, haavojen ja murtumien vuoksi Helsingin kaupungin terveyskeskuksessa hoidetaan lähes 47 000 potilasta vuodessa. Aivovammat ovat nuorten, alle 45-vuotiaiden yleisin kuolinsyy maailmassa. Ne aiheuttavat eniten menetettyjä työvuosia ja niiden kansantaloudellinen merkitys on mittava. Alkoholi on hyvin usein altistavana tekijänä

Alkoholi ja tupakka selittävät yhdessä puolet miesten sosioekonomisista terveyseroista. Työttömien miesten alkoholikuolleisuus on lähes yhdeksänkertainen ja naisten yli kahdeksan kertaa suurempi kuin palkansaajien. Alkoholiriippuvuus, akuutti alkoholinkäyttö ja humalatila ovat itsetuhoisuuden riskitekijöitä. Humalatila kasvattaa itsemurhavaaran noin 90-kertaiseksi verrattuna selvänä olevien riskiin. Sosiaali- ja terveysministeriön Kansallisen terveyserojen kaventamisohjelman toimeenpano sisältää muiden

14.6.2011

ehkäisevän päihdetyön tavoitteiden lisäksi tavoitteen alkoholin kokonaiskulutuksen alentamisen yli yhdellä litralla, laskettuna 100 %:na alkoholina asukasta kohti vuodessa.

Alkoholin käytön vähentäminen on Helsingissä strateginen painoalue. Helsingin kaupungin strategiaohjelman 2009–2012 mukaan asukkaiden terveys- ja hyvinvointieroja kavennetaan tehostamalla alkoholin liikakäytön tunnistamista ja siihen puuttumista. Kaupunki pyrkii osaltaan edistämään alkoholijuomien kokonaiskulutuksen vähenemistä Helsingissä. Lisäksi strategiaohjelman mukaan kaupunki pyrkii vaikuttamaan alkoholin markkinoinnin vastuullisuuteen, alkoholilakien noudattamiseen ja anniskelun kohtuullisuuteen alueellaan.

Tehokas alkoholihaittojen vähentäminen ja ehkäiseminen Helsingissä edellyttää toimenpiteitä, jotka vähentävät haittariskiä koko väestötasolla. Koko väestöön kohdistuvien toimenpiteiden on todettu vaikuttavan sekä ns. kohtuukuluttajiin että alkoholin suurkuluttajiin. On tärkeää että vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelman ennalta ehkäisevät toimet tavoittavat mahdollisimman monen kaupunkilaisen ennen kuin haittoja alkaa ilmetä.

Voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö tukee useita Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelman toimenpide-ehtoja. Esimerkiksi lastensuojelulain 25 § velvoittaa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökuntaa, esimerkiksi nuorisotoimen palveluksissa olevia, tekemään lastensuojeluilmoituksen alaikäisen alkoholinkäytöstä, koska alkoholinkäyttö vaarantaa kehityksen ja altistaa monenlaisille riskeille. Järjestyslain mukaan alkoholinkäyttö on kiellettyä yleisellä paikalla taajamassa sekä puistossa tai muulla siihen verrattavalla yleisellä paikalla, jos se estää tai vaikeuttaa muiden oikeutta käyttää paikkaa.

Helsingin kaupunginjohtaja asetti 18.11.2009, osana Helsingin kaupungin strategiaohjelman 2009–2012 täytäntöönpanoa työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelma Helsinkiin. Ohjelma valmisteltiin yhteistyössä Helsingin kaupungin eri hallinnonalojen, järjestöjen, vähittäiskaupan ja poliisin kanssa monialaisessa työryhmässä.

Ohjelma valmistui 20.9.2010. Helsingin kaupungin terveyslautakunta antoi lausuntonsa toimenpideohjelmasta 14.12.2010, jossa se kannatti vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelman hyväksymistä Helsinkiin ja ohjelman tavoitteiden ja toimenpide-ehdotusten käyttöön

14.6.2011

ottoa täydessä laajuudessa.

Kokouksessaan 9.5.2011 Helsingin kaupunginhallitus merkitsi työryhmän raportin tiedoksi. Samalla kaupunginhallitus kehotti lauta- ja johtokuntia ryhtymään parhaiksi katsomiinsa toimenpiteisiin alkoholista aiheutuvien haittojen vähentämiseksi Helsingissä. Samalla kaupunginhallitus päätti kehottaa sosiaalivirastoa ja terveyskeskusta sekä sosiaali- ja terveyslautakuntia huolehtimaan toimenpiteiden valmistelun riittävästä seurannasta sekä raportoinnista kaupunginhallitukselle 1.5.2013 mennessä.

./.

Vastuullisen alkoholinkäytön ohjelma on esityslistan tämän asian liitteenä numero 1 (jaellaan paperilla vain jäsenille, varajäsenille, khn edustajalle ja varaedustajalle, apulaiskaupunginjohtajalle sekä kokouksessa läsnä oleville viranhaltijoille), kaupunginhallituksen päätös liitteinen on esityslistan tämän asian liitteenä numero 2. Asian päätöshistoria, myös terveyslautakunnan asiasta antama lausunto ilmenee kaupunginhallituksen päätöksen liitteistä.

Toimitusjohtaja toteaa vielä, että ohjelmassa esitetyn lisäksi terveyskeskus kehittää matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveystyötä yhteistyössä sosiaaliviraston kanssa mm. osana kuntalaisen käyttöliittymä-hanketta.

./.

Terveyskeskuksen henkilöstötoimikunta käsittelee asiaa kokouksessaan 13.6.2011 ja sen mahdollisesti antama lausunto jaellaan lautakunnalle sähköpostilla maanantaina.

Postiosoite

PL 6000
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
terveyskeskus@hel.fi

Käyntiosoite

Siltasaarekatu 13
Helsinki 53
<http://www.hel.fi/terveyskeskus>

Puhelin

+358 9 310 5015

Faksi

+358 9 310 42504